

НАШІ НЕДОМАГАНЯ.

За душу народа.

„Судило ся нам дослідити бути“ доводит ся нам побігати за Маркіаном Шашкевичем. Велика європейська війна, яка для нашого народа може бути рішачою значінь на ціле століть, застала нас, американських Українців, цілком неспригованою. Се підносить часопиє, се чуєть ся в приватних розмовах і кожний може се зміркувати по тих подіях, які приніс нам весний час, а особливо останні місяці.

Тасмамо як ми інтересуємо ся військово, інтересуєм ся нею і інші народи. Розумієть ся, що ті інші народи можуть цілком иньакше дивити ся на війну ніж ми; вони можуть мати цілком протинний інтерес ніж ми, а деякі з них навіть ворожо відносять ся до нашій справі.

Народи, які замешкують Америку, можна поділити під час їх європейського походження на 2 категорії: Одні, котрі мають в Європі свої самостійні держави; другі, котрі їх не мають. Сі останні є менше або більше повенелі. Сі американські іммігранти, які мають в Європі свої держави, стали підчас війни без застереження по стороні своїх держав, як: Англії, Німці, Франції, а навіть Москалі, хоч яка Росія дика і хоч як гнетє свій народ.

Іммігранти, що належать до повенеліх в Європі народів, заняли в Америці ріжне становище; і так: Чехи хотіли би погрозю Австрії; тасмамо Словяки, хоч не всі. Хорвати поділені між собою: одні за Австрію, другі против. Тасмамо інші народи, що походять з Австро-Угорщини. З наших сусідів в Європі найбільше інтереси для нас Польяки і їх становище в Америці.

Польяки — з одної сторони — се повенеліи народ, котрий хотів би віддати свою самостійну державу по війні. З другої сторони, се горбогеті; вони не відносять ся тим, що ім належить ся самостійна держава, але вони хотіли би заробити для себе і українські, а також литовські землі. Супроти народів, які замешкують Польщу, вони поводять ся крайню немилосердно — от пр. а Жидями. Та про се ми тут не будемо розсудуватис.

Для нас інтересне є становище Польяків в Америці по вибуху війни аж дотепер. Інтересне тому, бо їх доля подібна до нашій розділені між Росію, Австрію і Німеччину; Українці між Росію, Австрію і Угорщину. Значить 2 держави: Австрія і Росія є сильніші для тих обох народів. Оба сі народи мають однакове стремління здобути самостійність у теперішній війні. Росіямо тепер становище одних і другіх, а може витягнути до себе якусь науку.

З початком війни поділи ся Польяки на два, здаждно три напрямки: одній австрофільський, другий русофільський і третій, можна би сказати, невтральний. Одлак всі їх занятія були і є одні: самостійна держава, а що найбільше цілкомна свобода для польського народа в Європі, і якийнебудь форми. Борюєть між собою напрямками вела ся тут в Америці всіма способами: і в газетах і на вічах і в приватних розмовах; послуговувачи ся вони і правдою і клеветною і підкуством і роблявнем зборів. Втягнули в се внутрішню боротьбу усіх найвильовіших своїх людей, не здержали ся навіть від взаємних нападів в англійсько-американських газетах. Згодом Польяки побачили, що така боротьба нищить їх саміх, чужі народи їх легковажать і вклять собі з них, і в польському народі наступило по певній часі отверженіє. Навнаєт на визначні одніці по всіх торахх пезах, і вони ловили зрозуміти, що яку дорогу вибрати на початку війни. Тепер вони зводили ся у спільні змаганя: вести поміч рідному краю. Іх політичні бора істнують в цілій Європі, а організація фондів на ратуно годолучним землякам прибрала величезні розміри і в Європі і в Америці. Тепер вони вже на стільки сильні, що з ними числеть ся воюючі держави, — навіть Австрія, котру вони з вибухом війни остентаційно зраджували. Але вони використовують тепер свою силу і вже перед закінченем війни посягають на чужі землі. Східну Галичину, Холмщину а навіть Волинь вони намагають своєю — польською землею і роблять всі старання, щоб сі землі прилучити до будучої Польщі.

Коротко пригляньмо ся самим собі. Ми з початку війни старали ся зійтис разом і визначити ліній, по якій ми мали би йти, але ми натрапили на несподобні труднощі. З часом — від Союму — справа обдана почала приборати тіпораз до лучшої оборот, а коли перед недавнім часом весь палиний матеріял вже вичерпав ся і ми були певні, що перешкод вже не буде, стала ся в Нью Йорку дня 1. цвітня нова вода, котра, хоч незначна сама в собі, може знова потрапити нашою роботою в основі. І тому ми мусимо задержати ся справу основно висвітлити, бо мочавчому ті збути — серед тутешніх теперішніх відносин — не можна.

Сею подією є віче, скликане політичним ньюйоркським Комитетом „Українська Рада“, на 8. годину вечер до „Вебстер Гога“, на котрім то вічу промовляв п. Микола Цеглинський, виславник групи Українців, які підчас війни перебувають у Швайцарії.

Перейбі свого віча подали ми в попередній числі нашої часопиє. Як присутні учасники віча зрозуміли ідею бесіди, вказув настрій на вічу і по вічу. Заключене виходить так:

Колі одна з українських часопиєй в Америці подає „ревеліції“, що „Загальна Українська Рада“ у Відні се запродає австрійському правительству, а Союз визволення України є ідеальний, то після того, як слухачі зрозуміли швайцарського референта, „Загальна Українська Рада“ є члена, зате членине є австрійське правительство, яке наляло собі трох агентів — російських Українців — котрі, запровадивши ся сьому правительству, рівночасно обманували його і збирали гроші для себе. Др. С. Демидчук виповів в понятю вічецьників на злочинного австрійського агента, а українські редактори в Америці — нема сумніву, що передісмі редактори „Свободи“, які були присутні на салі, — випили яко „шпей“, що завели наряд в болото. Забули люди на сі величезні зусилля, які ми, американські Українці, вложили протягом останнього року; забули на сей святлий момент в нашій історії — Український Союз; забули на свої власні (добрі чи злі) діла, які робили нісї своїх найближчих сил і знав, і нагло всім привиділо ся марево зради, зародилостра, народного розбитчарства і т. д. Фахові кирпичники, котрі присіли були на якийсь час, підняли знова голени, кидали громи на чистих дотепер людей; на салі повстала така констракція, що не доспіваю навіть гимну „Не пора“, і всі з несмаком покинули галю. Колі би так була знайшла ся від рукою яка жертва (пр. др. Демидчук), були би її зашлупали.

Таких людей демає немало. Все у світі має бути по їхньому. Все, що було перед тим, для него не істнує; всі організації, які мають десятки літ праці за собою, для нього не мають значеня; „Свобода“, чи інші народні газети, — редаговані швейцарцями, патріотами в старім краю, а зперсод котрих кожний з нас рекрукуєть ся, се зволон; все робота, зроблена дотепер цілим народом, є зла, бо навіть се є народна зрада і т. д. і т. д. Люди, котрі почали поважно думати над народною роботою — не мають вже що робити. Їм лишать ся хабя стрічок. Ну, певно — свого багажа собі і Росія і Польща. А народна душа? Нею можна торгувати, аж хто хоче. Що черед серця відпаде зєвпра, то дехто на тім зробіть інтерес.

Про справу беремо ся шпати кілька статій.

ПРИГАДУЄМО ВАМ, ШО КАЛЕНДАР У. Н. СОЮЗА Є УЖЕ НА ВИЧЕРПАННО

і в короткій часі не стане ні одного примірника сего так ціннаго календаря.

Колі ви не його не купили на пам'ятку для себе або для переслання його по січниню війни Вашим союзникам в краю, то вишлите замовленю списку, залучаючи \$0 цт., а відоротом поштою одістанете свій календар.

У нїм найдете окол 100 образків; між ними багато з лоял війни, з обширним описам про війну.

По січниню війни — сей календар буде рідною пам'яткою — але той його від не дістанете.

Тож спішіть ся з замовленням і вислатю на адресу:

„С В О Б О Д А“
83 Grand St., Jersey City, N. J.

МОІ ЗАМІТКИ ДО ПРОМОВИ П. М. ЦЕГЛИНСЬКОГО.

Я був секретарем на вічу в Нью Йорку і був гостем на вічу в Ньюарку, де промовляв п. Микола Цеглинський, делегат від швайцарських Українців, тож удважв я своїм обовязком здати передісмі звіт з його промови. І се я заповів в попередній числі.

Одлаче буриний промови при кінци віча в Нью Йорку, заміт кілька осіб в Ньюарку і листи до редакції від кількох учасників в тім останнім місті з протестами проти промови п. М. Цеглинського — сполучаї мене не лише подати зміст промови, але і вислати цілу справу.

Зачуваю отверто, що притокою до таких толків могло бути се, що промови п. Цеглинського були для звичайного слухача, необзаного з обговорюваною справою в деім неясні, а в деім трохі пересаджув, бодай в колорках.

На мою думку — сі два заміт кожній вічові може піднести. І така власне неясність і та пересаджуваті мога дати — на мою думку — привід до немилых виступів в Нью Йорку і до заміт в Ньюарку.

Щоби справу вияснити, розгляну туткі головні справи, які п. Цеглинський обговорив і подам деякі свої поясненя, на основі відомостей, які я щоді одержав зі старого краю від вірогідних людей, і то з ріжних таворів наших політиків — споміж доволених і недоволених.

П. Цеглинський у своїх обох промовах відніс такі справи:

- 1) Ствердив, що закиди, друковані у філадельфійській „Амеріці“ проти Загальної Української Ради у Відні і її голови д-ра Костя Левицького — несправдлив і признав вимуванне таких закидів за шкідливі для української народної справи.
- 2) Запевняв, що гроші брало від австрійських і німецьких військових властей на політичну агітацію (на ширені революції в Росії) двох соціалістів-революціонерів з російської України, а саме п. М. Залаянця і п. Ф. Король, котрі перед кількома роками втікли з Росії до Австрії; жили у Львові, але не брали жадної участі в українській політичній життю в Галичині; одержавши гроші, жили в розтратній слобі, поки віденські власті не покляли йому кінци.
- 3) Запевняв, що брав гроші на політичну агітацію від австрійського правительства третій російський Українцє соціаліст п. М. Меленевський.
- 4) Запевняв, що правительство зблизив тих трох російських Українців буюківський український посол п. Микола Василько.
- 5) Ствердив, що мадирські війська і польські легіони масам випали і мучили українських селян в Галичині, подонци навіть деякі місцевости, де певняно страчено українські жертви.
- 6) Ствердив, що Австрія дає повну свободу гуляючій Польщі у східній Галичині і на українських землях, занятих від Росії (Холмщині і часті Волинї) та, що та Польща там дієсно всадовлять ся і нищить все, що українське, а натомісць заявляв, що Українці — котрих, на думку бесідинок, ще до си в Австрії не перестали вважати зрадниками держава — не то що не мають жадних прав, але тратит і ті, що мали.
- 7) Заявив свою думку, що ширені вистій, що Австрія відбере від Росії Україну та збуде самостійну українську державу — се туванево народа.
- 8) Висловив свій особистий погляд (на запит одного з учасників віча), що австрійські Українці по-проголошено війни повинні були заявити ся проти війни, а відтак не заявляти своїх симпатій жадній з воюючих держав.
- 9) Визнав вічєцьків, щоби виріши лишне в силу власного народа, бо лише від неї одо залежить її будущність.

В такім случаю, колі вже та правда гірка, то не треба її ще прищувати, або подавати в такім виді, або в уяві залучаючи вона ставала ще страшнішою.

А коли я чув некултурні викракуваня в Нью Йорку кількох крикунів на українську пресу в Америці, котра бучімо ті сумні факти промовчувала і на д-ра Семєна Демидчука, делегата Загальної Української Ради з Відні, котрий нібито винен за се — та вишні устні і письменні закиди Ньюарчан, котрі знова ставали на противим становищі (бо не передали ся ріжкою критикою п. Цеглинського та не звернули своїх заміт в сю сторону, що згадані ньюйорські крикуни, але в сторону противну, а саме — проти п. Цеглинського, заявляючи, що не вірять в усе те, що він говорив), мав я вражєнь, що ті закиди в одну сторону і в другу сторону викладає власне ся нева пересаджуваті та неясність для пересічного слухача у словах п. Цеглинського.

Щоби подібні толкованя, сумніви і закиди усунути, я хочу отсе пояснити і представити в деім у трохі инішим світлім за порядком всі точні з промови п. Цеглинського на основі достовірних вистій, які я одержав від кількох осіб зі старого краю:

- 1) Щодо Загальної Української Ради у Відні — то вона у повній єдності і згоді сповняв дже совісно і чесно свої народні обовязки. Всі закиди проти цілої З. У. Ради або її членів — се злобні вивадуни, з чисто особистих причин. Колик се потвердив і п. Цеглинський, котрий — як заявив — є противником політики З. У. Ради, то відяй кожний тепер буде певний, що всякі заміт проти З. У. Ради були зі злоби і обчислені тільки для підкопаня поваги найвищої української політичної репрезентації.
- 2) Щодо п. Залаянця і п. Корольова то закиди проти них були вони вже друковані по газетах і виданях і в Росії, і в Англії, і у Франції, і у Швайцарії, і в Америці і т. д. Ті закиди бувані або трохі менші або більші. Чи вони правди чи ні, вповні достя ся ствердити аж по війні. Одначе вже тепер треба з ширинком заявляти, що се дві одиначі, з російської України, члени тамошньої соціалістично-революційної партії, і за се нехай відповідають вони самі і їх партія. Галичаним Українцям може се бути прикре, але ім з того приводу не можна робити жадних закидів і тому не слід се мішати з галицькою українською політкою.
- 3) Щодо п. Меленевського то до закиди проти нього можна тєсає сказати що в 2-ій точці. Ріжниця є лише та, що п. Залаянця і п. Корольєвє соціалістами революціонерами з російської України, а п. Меленевський також з російської України, але тільки соціалістом.
- 4) Щодо посла Василька, то колі він був тим, що зблизив згаданих трох молодих людей до правительства, то за се-ж він годі його так дуже винити, бо він ми се зробити в найближній віри, що ті 3 молоді люди дієсно мають на Україні вплив і зроблять якись „рух“ (кажуть, що нібито вони обіцвали „революцію“), але не знав анї їх анї відносин на російській Україні і завів ся. Одначе, як каже сам п. Цеглинський, описав п. Василько вплив від того рука.
- 5) Щодо того, що Мадари і польські легіони випали в Галичині масам Українців, то се дієсно стверджують всія вїсті. Се дуже прикре для нас і се треба напитувати яко злочин, доконианй безвинно на нашій народ, одначе подібні історії вже тепер рішучо не повторяться ся.
- 6) Щодо насаджуваня Польщі в Галичині і на здобутих українських землях, то в тім також є богато правди; одначе і в сім напрямі тепер є богато шпички на лише. Українці дістали вже право закладати свої школи в Холмщині і на Волинї; Союз визволення України зачав українські видання для нашого народу на занятих землях, а Українські Січові Стрільці організують вже там вербувальні станції, бо дістали привілля на побільшуванє своїх рідів в Галичині, на Буковині та на здобутих наших землях. Виніци — як заявляють члени З. У. Ради з Відні — австрійські іроти вже тепер признають, що українські землі по війні будуть віділені від польських і буде утворена в Австрії окрема українська провінція зі

східної Галичини, части Буковини і занятих українських земель.

Всі ті здобутки — се заслуга Загальної Української Ради.

7) Щодо віри, що Австрія збуде самостійну Україну, то в нашій часопиє вже писало ся, що як би вона мала силу і інтерес в тім, то певно, що збуде. Не зробить вона того з любові до України, то також певно річ. І певно річ теж, що лише працювати для визволення України і той вірити в свою силу, а не в чужу, але і в чужу заслугу вірити ще не є злочином.

8) П. Цеглинський заявив що особисто противний австрофільській політиці австрійських Українців. Се йому вільно, алеж знова я знаю, що всі австрійські Українці не лише підчас теперішньої війни є за австрофільським політкою, але вже підчас баланської війни перед 4-ма роками заявили ся за сею політкою. І впрочім се зовсім опрардане і зрозуміле.

9) Щодо численя на власну силу, то кожний п. Цеглинському признає, слухається і того ніколи серед Українців не перечив і не перечеить.

Збираючи вкінци все скаане разом, здаєт ся, що колі би п. Цеглинський на своїх вічах, говорив усе більше ясно, без пересадів і не розковив ся над такими для загалу українського маловажними, хоч і прикрими справами, як сираний тих трох російських Українців соціалістів, то не було би серед слухачів того прикрого настрою і я не потребував би був писати повисеніх стрічок. Впрочім не прищую п. Цеглинському злої волі, бо знаю, що і йому українська народна справа дорога, але може п. Цеглинський і трактує прохити холодніше ніж загал і з того виходить непорозуміння.

Володимир Лотоцький.

НАСИЛЬСТВА МОСКАЛІВ НАД УКРАЇНЦЯМИ В ГАЛИЧИНІ.

На підставі урядового звіту Президія ц. к. Намісництва в Галичині. Дня 5. жовтня 1915. До ч. 25924.

Українська Народна Рада в Америці одержала отсе письмо:

С. 425 Вашингтон, 27. марта 1916.

До
Високоповажаного Пана
Богдана Луткевича,
Містопредставителя Української Народної Ради в Америці.

Високоповажаний Пане!
Узгадуючи Ваше письмо з 30. червня минушого року до ч. 2286, маю честь переслати Вам витяг з урядового звіту ц. к. галицького Намісництва, який відносить ся до насильств, котрих допущаєть ся Москалі на Українцях в часті насильї російських військ у Галичині.

З правдивим поважанем
Цідедек,
заступник містодора.

Колі у Львові обняв урядованє генерал-губернатор граф Бобринський, заявила ся у него депутація, зложива з представників українських наукових, просвітянких і добродійних інституцій з просьбою о охорону. Одлак замісць охорони видано з рамени російських адміністраційних властей супроти Українців строгі зарядженя. Всі українські наукові і просвітянкі інституції зарпнто. Дуже поважваю матеріяльну втрату потерпіло Наукове Товариство ім. Шевченка. Москалі споконфісували найлішшу друкарську машину, черени, інвентар і папір у вартості понад 20 000 корон.

З фінансових інституцій у Львові вели частинну діяльність: Товариство взаємних забезпечєнь „Дністер“, Банк Земельний і т. д. 11. марта 6. р. в котрім то дні і сі інституції закрито і опечатано, прічім російські поліційні власті забрали є, „Дністри“ готівку в сумі окол 20 000 корон а в „Банку Земельному“ 1 455 рублів в готівці і окол 10 000 корон в депозитах.

В повіті Богородчанам знищили Москалі всі дом товариств „Січ“ і „Галицький“. Урядженє тих домів повністю знищено, почасти вивезено до Росії.

В повіті Калусі на приказ тернопільського губернатора князя Чарторийського розважено в місяці жовтня 1914 р. всі українські спідки і товариства, як: тов. „Просвітян“, кредитове тов. „Хлопський Союз“, повітова торговель-

на спілку „Поміч” і т. п., а їх масток сфінксовано на власність російської держави.

В повіті Коломия знищено всі читальні „Просвіти” та забрано і знищено українські книжки. Таке мало місце арешту в громадах: Матвій, Перевір, Корич, Балшич, Тенас і в багатих поміщиках.

В повіті Косів Москалі спалили дім в Києві, в якому містився сам український товариство „Народний Дім”.

В повіті Львів розказано читальню „Просвіти” в Ярчові.

В повіті Ланцут знищили в Лескавіську обієкту місцевий читальні „Просвіти” і попомали внутрішні урядові будинку.

В повіті Мостиска в громадах: Букова, Нагість і Старива почасти позбавилися читальні „Просвіти” українських книжок, а почасти попищили українські вівиски.

В повіті Надвірна російські війська знищили у всіх українських інституціях, котрі перед російськими інвазією заарештовані були свої діяльність, всі книжки, акти і урядові.

В повіті Перемишль знищили Москальські читальні „Просвіти”.

В Жидачеві замкнено читальню „Просвіти” в селі Явківцях знищено акти обієкту читальні „Просвіти”.

В другій половині місяця вересня 1914 р. настановили генерал-губернатор граф Бобринський і воєнний губернатор Мельников цивільні влади в усіх повітах Стріно. Чинювими сих властей, уявляючи цілу спілку Галичину за часту російської держави, завели обовязово російську мову в уживаню. Для 14. жовтня 1914 р. граф Бобринський в російській в Стріно програмував бесіду в польській та польській мові і від того часу російські влади почали ворути доносити ся до Українців і їх інституцій та товариств.

„Начальни уезда” в Стріно, Андреев приказав адвокатом д-рові Гарасимову і д-рові Калитовському, котрі стоять на чолі українських організацій в Стріно, сьвим повіт, прийти до себе; наділяю їх острою наганою за організовану українських Стівочих товариств і загрозив їм, що на случай, коли би вони відважили ся щонебудь робити в справі української пропаганди, будуть враз з родинами заслани в Сибір.

Зарад всіх локаліт і будинків українських товариств і інституцій оубрав Андреев особисто, видаючи членам наказ вживати ся в управу тих товариств. „Народний Дім” сфінксовано на власність російської держави і перенесено там русифікацію. „Общество ім. Качуроского”. В інших локаліт приміщено війско і уладжено шпиталі. Інвентар тих будинків забрали собі собою російські війська в часі їх відвороту з Галичини.

Дня 28. жовтня 1914 р. оголошено заряджене графа Бобринського, яке мало на цілі знищити всіх українських товариств і інституцій. На підставі сего зарядження розказано всі українські товариства. За тим зарядженем слідувало дальше заряджене, на підставі которого відорвано зовсім спромугу побирання нації в українській мові, дальше забороно продану і випозичуване українським книжком. Всі книжки, друковані в українській мові, мусли бути передані в руки російських властей. Отса заборона відносила ся також до всіх бібліотек.

Вправді російські влади не видали загальної формальної забороны уживаня української мови в Галичині, однак українську мову уважали вони лише яко діалект російської мови і лише в приватнім ужитку тут і там її терпляли, але дуже часто її вивисляли і само погорджували. Українській мові самостійності признати не хотіли.

Половинні случаи забороны української мови були в повітах: Богородчанський і Іалуш. Кількох начальників громад навіть покарано за невиконане сего приказу.

Російська цензура у Львові не дала дозволу на уживаня української мови в пасажи і в друку.

При нагоді урядових зборів всіх начальників громад надолжнього по-

віта наказав „градначальні” нявде Лобанов Ростовський, щоби всі урядові письма були закладені в російській мові. Подаючи яко причину сего зарядження, від він не знає надного українського письма, сказав: „Нема надного українського народа”.

В повіті Жидачеві видано забороны уживаня в письмі української мови і приказано начальникам громад всі урядові письма закладувати в російській мові.

Повехр 100 визначніших Українців з різних повітів Галичини з причини їх політичних переконань заслано в адміністраційні дорозі на Сибір. (Повехр буде).

ВІСТІ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

Ярославщина підчас війни.

Ярославщина яко пограничний повіт з Мауринською була дуже загрожена польським. Українське населеня, яке мешкає серед польської маси в західній часті повіту (коло Порохника і в напіві Переворська), піддало дуже попольським впливам і в розговори уживає найчастіше польської мови. Хоч євноти Польків держити ся відпорно; але робить се більше інстинктивно, бо свядомо того проти польськена не було, а до того свьяченцями були по найбільшій часті москвофіли.

Ярославський повіт числить після переписи з 1910 р. 110 громад, з того 72 з польською більшістю, а тільки 8 з українською. Римо-католики мають в повіті перевагу, бо на 150.301 мешканців повіту було 75.543 (50.2 проц.) римо-католиків, 59.532 (39.6 проц.) греко-католиків, 14.982 (10.0 проц.) Жидів, з 241 (0.2 проц.) інших. Число Польків при останній переписі сильно прибільшено коитом українського населеня. Польків (розуміть ся разом з Жидами) начислено тоді 99.840 (66.8 проц.) отак округло дві третини населеня. Українців всего 47.904 (32.0 проц.), отак заселили одну неповну третину загальної населеня. Близко 12 тисяч греко-католиків зачислено тоді до Польків, хоч з них уживав польської мови не більше як два до три тисячі. Польськена українського населеня йшло в Ярославщині головню через польську школу. Та мимо всіх польських зусиль українське населеня не давало ся навіть в самім Ярославі.

Завдяки значному числу москвофілських свьяченців москвофілізм державою ся в деяких громадах. На чолі москвофілського руху стоив парох з Висоцька о. Іван Станчак, вічний москвофілський кандидат на посаду. Щоби здержати наших селян для москвофілізму, він попри москвофілську агітацію закладав господарські спілки і нїби то дбав про господарське піднесенє селян. На явну москвофілську агітацію дивили ся наші влади байдужно, а Польків входили пераз у спілку з москвофілами при нагоді різних виборів і на спілку поборювали українських кандидатів. Та все таки українство в повіті (Україні) мешкають у східній часті повіту) зростало щораз більше і серед народу мало перевагу, маючи в своїх руках філію і кружки „Сльського Господаря”, читальні „Просвіти” і свої кредитові товариства.

Війна принесла новий погром для москвофілів, але підкосила значно і наших. Власть, головню війскову, арештували і вивезли до Талергоф сльських москвофілських свьяченців: о. Теодора Дорника з Ветліни, о. Івана Станчака з Висоцька, о. Миколу Добрянського з Дубровиці, о. Люю Левчицького з Лазів, о. Антопа Рудавського з Монастиря, о. Івана Гомузу з Молочина, о. Теодора Піха з Нововиці, о. Івана Дагдалевича з Педлатиці, о. Андрія Гайдукевича зі Сьвятого (помер в Марбах коло Відня на весні 1915 р.) і о. Інокентія Рудавського з Сосниць. Всі вони доси сидять в Талергофі або є під доглядним доглядом і ні одному з них доси не вільно вернути до своїх парохів.

На донос Польків невинно арештовано і сльських учор. свьяченців: о. Миколу Пасаляського з Вязовиці (збожеволів в Талергофі), о. Володимиря Дубай з Польови, о. Івана Тарчаняча з Луга, о. Матвія Хомая з Ярославя, о. Андрія Наконечного з Замихова, а на

приказ старости Равського арештовано двох українських учителів: Юрія Шумського з Павлюсової і Володимиря Дорошко з Петрулі. Українських інтелегентів держали довгий час в Талергофі і на Угорщині, а відтак яко цілком невинних і неуподобаних випустили на волю; тепер вони всі на своїх місцях в повіті.

Арештовано багато селян в Ляшках довших, Сосенці, Висоцьку, Ветліну, Наповицях, Бобрівці, Дубровиці, Маковиці, Сьвятій; арештовано головню підчас відвороту австрійських війск і то часто без розбору всіх, хто держав з свьяченцями. Арештованих примічено в звісній Талергофі, де багато з них померло на пятнадцятій тиф; більшість селян випущено відтак на волю і вони є в своє дома.

Арештованія вислакали серед наших переполох і тому багато відійшли українських свьяченців (о. Кіпріян Хортинський з Ярославя, о. Бронислав Гоцький з Острова, о. Корнелю Кузак з Радими, о. Григорій Калімон з Рипкової Воли і кількох інших) вихаили скоро до західних австрійських країв. Більшість однак українських свьяченців остала на місці і без перешкоди сповнала свої обовязки, бо безосередно є существо Перемішля не давало політичними відносинами в повіті.

Ліній Сяну була, як звісно, двома наворотами головню босовою ліпню: раз в осені 1914, другий в маю 1915. Подулева чинастка повіту через цілу зиму аж до наступу Перемішля (22. марта 1915) була залита масами російського війська. Части перехід армії і догортривають битви знищили повіт цілковито, особливо всі села, що лежать над Сяном і деки села на схід від Сяну. Знищені села є або чисто українські, або переважно українські; західну частину повіту, отже мауреські села війна зовсім оцадила.

Спалених сіл (в трех четвртих будинків) є 43. Спалених майже зовсім Маківсько, Червона Воля, Ляпки, Ветліни (257 будинків), Острів (260 будинків), Босово, Тезахив, Сурухив, Лазів, Зайська Воля; багато громад страпило половину будинків, інші третину або менше. Про висоту шкідли вказує приміром се, що шкодо війни в селі Острів оїнено урядово на 900 тисяч корон, в селі Ветліни на один мільон двеста тисяч корон і т. д. Зовсім знищені (спалені) є також містечка Радими і Сяна.

Кониї і худоби в повіті нема і лиш дехто з господарів мас по одній корові, а сі пасивні, що мають якого здахочо коня, належать до великих рідкощиті.

Через те, що війна знищила явраз українську (східну) часту повіту, а згідно оцадила польську, нам Українцям грозить в Ярославщині ще більше народна небезпека.

Селяни не мають вже тепер що їсти, бо які в осені 1914 які на весні 1915 здала безнастанних бити не могли нічого робити в полі і нічого або дуже, дуже мало засіяли. Тепер не мають ні вєні, ні худоби і знова не будуть могли обробити; населеню грозить голод.

Наше населенє захочувало ся вчасі найду зовсім поправно, чого доказом, що були случаи арештованія і вивезенія селян за австрійськото, приміром в Ветліні, де на донос москвофілів арештували Москалі п'яток українських селян, яких описали вивезли в Сибір. З українських інтелегентів не вивезли нікого.

Агітація Москалів за втечу наших селян до Росії, загально беручи, не вдала ся. З ярославського повіту вихаило до Росії всего небагато душ (з Ляшко 1 родина, з Маковиця 9 родин), але всі вернули; вичором з інших сіл вихаили хіба поодинокі люди. На правосельці з селян не перейшов ніхто; на правосельці тільки о. Лія Маковей з Ляшкови довгач, але він помер ще перед приходом австрійських війск.

Повітові власти вернули більшє менше в тім селі, який був перед війною; на чолі повіту стоить дальше староста Равський. Вернули і наші люди і зачали відбудовувати своїх здинок господарств. Давню напівця на Українців вправді нема, але не мають вони і належотї помочи від державних чинників.

Справу відбудови повіту поведено так, що не утворено повітвого комітету при старості, тільки сьмо старостів

веде відбудову (староста Равський, комісар Бочковський і інженер Соболевський). Утворено старосту в справі відбудови упомених тільки комітету місцеві по громадах. До помочи при відбудові спроважено до кожної громади 20 до 40 москвофілських бранців. Правильної нової будови знищених сіл старосту ще не переводить. Старосту заступило дрова в лісах князя Чарторийського, графа Замойського і в інших поміщиків і видає селянам-погорілим на відбудову Дерево вартості 245 К і з того дерева мусть собі селянин сам відбудувати чи направити знищену хату або господарські будинки. Доси видано тільки тисяч асигнат, та всего дотерпів тільки парусот дістало дерево. Селяни мешкають по столах і стайках. Голод і холод спричиняє недуги серед українських селян; діти мрут масово. Худоби нема, рожины нема, за робитиця тяжко і на весні селяни обробити дуже мало, хіба що вівискити згодити ся дати до полівих робіт війскові коні. Се є одно з найважніших домагань наших селян. Селяни жалуют ся зальню на причинкову комісію, бо сотни українських родин покликаних до війська, мимо безграничної нужди не одержують ніяких підмог.

При відділі повітовим утворено радничий комітет. До комітету входять аж 8 адвкатів, 2 польських свьяченців, 1 хлоу Маур, а з Українців о. Бронислав Гоцький з Острова та о. Іван Косоноцький з Зайської Воли. З сего комітету для селян нема ніякого хіба, бо польські адвкати, маючи перевагу в комітеті, довають хіба за себе, тим більше, що польське сльське населенє погерило розмірно дуже мало.

Один почерком пера розказано майже всі громадські ради в українських селлах, установлюючи всюди правительственими комісарями Польків (звичайно народних учителів або дівських офіційальців); з Українців комісарем правительственим іменовано тільки одного н. Дуба. Розказано громадські ради не лишень там, де був москвофілський свьяченец, але і там, де є свядомі люди і наш діяльний свьяченец (пр. Рипкова Воля), Громадська писарка описала ся також в польських руках і діятого тепер вєсно сльсько польщині, навіть там, де Польків зовсім нема. Громадських рад в польських селлах не розказано.

Війна поширила серед народу одно ліно — імено шпінство. Шпирять Яго Жиди, котрі на всім хотять зробити діло рибий генієф. Треба признати, що староста Равський видав зарядженя проти тайного шпінкованія горювкою, але ініційнени органи не все остро виступають проти тайних жидівських шпінкарів. Для спіння шпінства належить безпробовчно видати дуже острі міри і сльсько спінити се страшне нещастє, яке з причини шпінства грозить селянам. Намішнство, не оглядаючи ся на хвильє доходи з податку від горювки, повинно в цілій краю ісіла одноцільного плану насильно спінювати шпінство, маючи на оці добру державні і будучих поколінь.

Українські інтелегенти розпочали вже віднову нашого громадського життя. Восна завершує зменшення однак значно наші ради, покликуючи під оруже більшість наших свьяченців інтелегентів Ярославщини. Наші ради зменшили ся і тим, що в час бити в маю 1915 погиб о. Орест Гатишак з Суруховя, поцілений шпінрашемо коло своєї церкви. Доси відновлено і введено в рух українські товариства кредитові „Доборут” в Ярославі, „Касу закладкову” в Радимі і „Надію” в Порохнику. Відновлено філію „Сльського Господаря” в Ярославі, з якої раменю була Дня 2. лютого с. р. депуація (о. Кіпріян Хотинський і о. Бронислав Гоцький) у старости Равського в справі свіддільня філії в акції відбудови повіту і акції ретгунковї та в справі поборювання шпінства, порущуючи при тім наші народні домаганя. Староста прирік зробити по душі бажань філії, але доси зривив небагато. Дня 4. лютого с. р. явиля ся у старости друга депуація від українського духовенства (о. Хотинський, о. Григорій Калімон і о. Гоцький) в справі поборювання шпінства і в справі непопозаваня нрав нашої мови; на що староста знявся ся тим, що не має відповідних друків в українській мові; що українські громади пинуть по

польській (звісно, бо там установлено правительственими комісарями самих Польків) і що оголошеня в українській мові приходять з намішнства дуже пізно, а польські сьчасе. Тут звернемо увагу, що наші люди за мало обстоють за свої права. Вони ся нема чого і прокожде надуться подітичних властей в тім напрямі треба доносити до президії намішнства в Вєдлі. Просьвітлого руху в повіті нема; рухливий люди обмежують ся головню до поширювання між народом „Сьвобод” (львівської). Звінці агітаемо, що москвофілське господарськото товариства замкнено далше (кредитові товариства також), а їх майно знаходити ся в заряді, згідно в переконаню подітичних властей. Треба, щоби наші люди сі товариства сами скорню взяли в свої руки, як се вже стало ся в інших повітах.

Відносини в селі Орове (пов. Дрогобич).

В громад Орове зложено на лави місцевого пароха о. Броніа Моравського, а при сьвіданню начальника громади Івана Наума, секретаря громадського сі Стівана Василка та Зарка Гладкого і Михайля Андришина на цілі патріотичні 262 кор. Квоту ту розділено як слідує: 1) на сварб Українських Стівочих Стрільців 50 кор.; 2) на фонд невинників (інвалідів) Українських Стівочих Стрільців 40 кор.; 3) на попомених Українців з Росії 22 кор.; 4) на ялинку для хорих ювнорів у шпиталі у Львові ул. Коленника к. 36 — 50 кор.; 5) на дарунки для попомених з Росії 50 кор.; 6) на відноше судно „3-12” 50 кор.

Кромі сего зібрано в тій громаді мильнуного року в церкві при відновчих горювках на Червоній Хрест 80 кор. і на захист ім. митр. Шептицького 70 кор.

Зачинати треба, що пераз чотири роками, ми прийнов євди теперішній парох сего Орове було на скрїп москвофілське. Була читальня Катковського, з котрих темер і сліду не лишилось, а се є темер читальня „Просвіти”. До „Кружок Господарських” і „Сті”. До „Кружок” приходить нині понад 20 чисел „Сьвобод” (львівської), а межє передчитниками є 6 жінок. Шо така зміна вишла громаді в хосен, свідчать про се неодноразі явни самих тутешних людей. Імено при різних нагодах заявляють вони: „Шастє має наше село, що на кілька літ перед війною прийшов до нас теперішній парох Український і освядомлює нас. Бо як би ми були зстали на тій блудній дорозі, по котрій нас перше провадили, то який то з нас було би днес, арештованих, а може навіть страчених”.

Громадська старшина і вєгалі всі мешканці села поведили ся при моральнім проведі свого пароха підчас москвофілського наїзду так відпорно прити великих заряджен воряжких властей, що по програмно відес Москалів австрійські власти лишили ту саму громадську старшину, що була перед війною. Се отак євди з неможлих громад в дрогобичській повіті, де не розказано громадських ради і не установлено правительственого комісара.

Тільки дало би ся сказати доброго про громад Орове, але на жаль мають його мешканці одну дуже велику хибу, а сеє наліг до шпінства. Ваєє від давня мас Орове лиху славу одного з найбільших шпінських сіл. Були случаи, що навіть громадські ради цілком діями або і по ночах в корші заповали ся, а що се гірше, то се, що тут навіть декотрі жинки шють по коршмах, а були випадки, що на ганубу і вєтд навіть дівчата до корши на шпінтук заходили. А євте в селі аж чотири корші голови, а друге тільки лобичин. В громад є понад 20 жидівських родин, а ті, як відомо, жинуть по більшій часті з темноти нашого народа.

Є однак в Вєдлі надія, що воно з часом змінить ся на ліпше, як люди будуть дальше їти по тій дорозі до просьвітї і отверєнія, по котрій провадять їх теперішній парох о. Броніа Моравський.

(З газети „Сьвобода”).

100 КОРОН: \$13.00 ВИСЛАЄ ДО СТАРОГО КРАЮ ПЕВНО, СКОРО І ТОЧНО „Американо-Українське Бюро” AMERICAN UKRAINIAN EXCHANGE, Inc., 520 E. 6th St., New York, N. Y.

Красне Волосся... ЗНАЙМІТЬ ЗМІНЮЮЧЕ СРЕДСТВО НА ВОЛОСІ ДЛЯ ЖЕНЩИН І МУЖЧИН... 'ДЕРМАДУГА'

ВАЖНЕ ДЛЯ ТИХ, ЩО ГРАЮТЬ АМАТОРСЬКИ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

ПЕРША РУСЬКА КОСТЮМЕРІЯ... П'ятеро великої склад паризької першої руської театральної школи...

ОЄННІ ОБРАЗИ!... Коли хочете побачити як виглядають територія війни, то купити собі образи...

ФАРМА НА ПРОДАЖ... рідна нагода, 80 арів, новий дім, стабі, курники, 2 яви корови...

KUTYN & CO., 104 Bond, New York, N. Y.

КАТАЛОГ... НАВРАЩАСЬ ШТУМ ГАЛІЦЬКИХ І ВСЬКИХ ПЕРІОДИКІВ, які: шваби, та різні, шклянні, фарби, шклярі, кардинали...

НОВА КНИЖКА... ВИШЛА З ДРУКУ НАША КНИЖКА П. З. РОСІЯ І УКРАЇНА...

ПОЗІР УКРАЇНЦІ... ВИРОБЛЕНО ГЕРАНИ з маршів України, ціна одного герана з гілками корданами \$15.00...

ДО ХОРИХ РУСИНІВ ПО ВСІХ ЗАКУПКАХ ЗІЛЧЕНИХ ДЕРЖАВ... Міке Федів, 47 Kings St., Hastings upon Hudson, N.Y.

Др. Б. ГОРЕНБЕРГ, славний спеціаліст зі старого віку... Діагностика і лікування всіх хвороб...

Др. В. НОНЕНБЕРГ, 304 2nd Ave., New York City... Лікування епілепсії, парезів, паралічів...

НА СВЯТІЙ ВЕЛИКИЙ ПІСТ... ПОРУЧАМО КОЖМУ ХРИСТІЯНИНОВИ КУПИТИ СОБИ І ЧИТАТИ ДУБА ПОМИТНОМУ КНИЖКУ 'ЖИТЄ ІСУСА ХРИСТА'...

RUTHENIAN BOOK STORE, 701 W. Lackawanna Ave., Scranton, Pa.

РІДКА НАГОДА -- 50 ЛОТІВ МУСЬТІ... ПРОДАТИ СЯ ДО ТРОХ ТИЖНІВ... Ціна дуже низька від 25—35 доларів одна лота...

AUGUSTIN SMITH, 327 E. 17th St., New York City... ПРОТИ РЕМАТИЗМУ!...

КОМАНДИ... КОМАНДИ СВЯТОГО УРАДОВИ ПОВИЛИ НА СВОЇХ ХАТІ ПОПРАТИ ВЕЛИКІ УКРАЇНСЬКІ МУЗИКА...

ОДИНОКИ УКРАЇНСЬКІ... ДІПАР... DR. JOHN SMITH, JR., СПЕЦІАЛІСТ-ХІРУРГ... 327 E. 17 St., New York, N. Y.

ПОЗІР! ВАЖНЕ! ЧИТАТЕЛІ... ВІН ВІЙНА НА 160 сторін Ілюстрована (3-4 томи)...

МІКЕ ФЕДІВ... 47 Kings St., Hastings upon Hudson, N.Y.

АРГОМ! ШКОЛО! АРГОМ!... Вичу грати на віні музичні інструменти...

УКРАЇНЦІ ВЕЛИКА НОВИСТІ... ПОДАЙТЕ СВОЮ АДРЕСУ, А МИ ВАМ ВИШЛЕМО ЦІНУВАНУ НОВИНУ...

НОВІ КНИЖКИ, ЯКІ МОЖНА НАБУТИ В КИЇВАНІ 'СВОБОДИ'... ДАН. Олександр Марка Воєна. Ціна — 15 центів...

КАЛЕНДАРІ ВОЄННІ... В СІХ ДНЯХ НАЙЛІШИХ З КРАЮ НАЗНАЧАРИ: 1) ВЕЛИКИЙ 'КАЛЕНДАР ЗАГАЛЬНИЙ'...

УКРАЇНСКА КНИЖКАРНЯ, 951 W. Erie St., Dept. XX, Chicago, Ill.

ЩАСТІ І БОГАТСТВО!!! КОМАНДА ОТРИМАЄ БЕЗ ГРОШОК ПОНІМШІ КНИЖКИ ЗА НАДАЄМНІВ 25 ЦЕНТИВ ЗАВАНУ...

КЛУБ HOUSE, 308 Box 335, Chicago, Ill.

DR. KOLER... 638 Penn Ave., Pittsburgh, Pa. (говорити по українськи)...

EXCELSIOR WATCH CO., 1101 Atheneum Bldg., Chicago, Ill. 309147

DR. KOLER... 638 Penn Ave., Pittsburgh, Pa. (говорити по українськи)...

РУСИНИ ПІТБУРГІ!... ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ... СТАРІЙТЕ СЯ ПІЗНАТИ ТА ПІЗНАТИ СКЛАДАТИ СЮНІ ОДНОЦІНІ В СТЕЙТОВИЙ БАНК НА РОЗІ УМОВИ \$300...

German Savings & Deposit Bank, CORT 14-41 CARSON STREETS, SOUTH SIDE PITTSBURGH, PA.

DR. RICHTER'S... 74-80 Washington St., New York, N. Y.

ПЕТРО ГРЕМА... РУСЬКА ПОГРЕБІНА... випозичає неричні на весілля, хрестині і всім другім забавам...

МОРРИС ФОРСТ КОМПАНІ... МУДРИЙ ЧОЛОВІК НЕ КУПИТЬ ДЕІНДЕ... 200 SMITHFIELD STREET, PITTSBURGH, PENN A.

РУСЬКІЙ І ПОЛЬСЬКІЙ АДВОКАТ І ПОТАР... JOSEPH HELLER, 1308 Park Ave., New York, N. Y.

ВЕСЕЛЕ ДЛЯ СТАРИХ І МОЛОДИХ! 'ВЕСЕЛІ ВІРШІ' СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО... 83 Grand St., Jersey City, N. J.

DR. KOLER... 638 Penn Ave., Pittsburgh, Pa. (говорити по українськи)...

R.J. Glick... 147 E. 40th St., New York. АГЕНТ АСЕСУРАЦІЙНИЙ ШАМОКІ, PA.

ПОЗІР! ДАРОМ!... 305 Broadway, Dept. 3, Suite 210, New York, N. Y.

35 ДЕНІВ ДАРОМ... Спеціальна еферта на ЗОЛОТОМУ ГОДИНКУ ТІЛЬКИ \$5-25

АМЕРИКАНСЬКА ВІЙНА! МИ ТРАТИМО І ВІН КОРИСТАЄТЬСЯ... 469-471 Clinton Ave., N. Rochester, N. Y.

МОРРИС ФОРСТ КОМПАНІ... МУДРИЙ ЧОЛОВІК НЕ КУПИТЬ ДЕІНДЕ... 200 SMITHFIELD STREET, PITTSBURGH, PENN A.

ДОРОГА ДО ГАРЗАД... Велике товариство пошукує агента для збору форм, даних і листів...

ВІНЕ ВИШЛА З ДРУКУ НАША НА ДРАМА ЗІ СПІВАНИ В В. ДІХ... ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ... ТА НА ВЕЧЕРНИЦІ... 83 Grand St., Jersey City, N. J.

ВІНЕ ВИШЛА З ДРУКУ ДУЖЕ ВНЕ ВИШЛА ОПЕРАТА З-ОХ ДІЯХ... ОХ! НЕ ЛЮБИ ДВОХ!... 83 Grand St., Jersey City, N. J.

ШКОЛА АКУШЕРІВ... ЧИТИ СЯ АКУШЕРІВ НАШІ ШКОЛІ, АБО У СЕБЕ ДОМА... 129 E. 14th St., Dept. 3, New York, N. Y.

ПОЗІР! ДАРОМ!... 305 Broadway, Dept. 3, Suite 210, New York, N. Y.

35 ДЕНІВ ДАРОМ... Спеціальна еферта на ЗОЛОТОМУ ГОДИНКУ ТІЛЬКИ \$5-25

АМЕРИКАНСЬКА ВІЙНА! МИ ТРАТИМО І ВІН КОРИСТАЄТЬСЯ... 469-471 Clinton Ave., N. Rochester, N. Y.

МОРРИС ФОРСТ КОМПАНІ... МУДРИЙ ЧОЛОВІК НЕ КУПИТЬ ДЕІНДЕ... 200 SMITHFIELD STREET, PITTSBURGH, PENN A.

МОРРИС ФОРСТ КОМПАНІ... МУДРИЙ ЧОЛОВІК НЕ КУПИТЬ ДЕІНДЕ... 200 SMITHFIELD STREET, PITTSBURGH, PENN A.